ČÁST REDAKČNÍ
EDITORIAL SECTION

POKROK

Dne 12. září 1917

V oznamování výsledek platí
Zkuste "POKROK" nejdříve!

In Advertisement results Count
Try "POKROK" First

PROČ JE NUTNÝM ROZVRAT RAKOUSKA

ŘEČ p. Karla Perglera, přednesená na slovanské manifestaci na jižní straně v neděli, dne 2. září, před desítitisícovým zástupem v Spring Lake Parku, byla jednou z nejpozoruhodnějších, jaké kdykoliv mělo zdejší obecenstvo příležitost slyšeti. Zavděčíme se jistě čtenářstvu našemu, přineseme-li tuto pozoruhodnou řeč v překladu.

I.

Svět vstoupil nyní do čtvrtého roku největšího zápasu v lidské historii. Když došlo k rozplamenění této války, ne všichni z nás chápali její význam. Bylo mnoho těch, kdož domýšleli se, že jedná se jenom o zápas o hospodářské výhody mezi dvěma spornými skupinami. Jenom tím se stalo, že i ve svobodymilovné Americe došlo k napomínání k neutralitě v slově i činu. Jenom pozvolna přicházel svět k přesvědčení, že, když Německo vrhlo svoje vojska do Belgie k zničení duše tohoto hrdinského národa, zahájen byl zápas mezi mocí demokracie a svobody na jedné straně a mocí militarismu a zotročení všeho lidstva na straně druhé, zápas, který nesmí zůstati nerozhodným, srážka zbraní, která musí znamenati vítězství pro tu či onu stranu, a že v takovém konfliktu mezi silami práva a mezi silami zla, neutralita je naprosto nemožností.

Črtám obraz bez obvyklého světla a stínu? Napodobím malíře, který užívá jenom silných barev při kreslení svého obrazu a následovně nečiní jej pravdivým životu? Jsou jisté stavy a jisté úkazy, které ospravedlňují takovou methodu a linie mezi právem a zlem je často tak ostře definována, že člověk nemůže se ubrániti nejsilnějším výrazům. Ale právě po takových výrazech volá přítomná situace a abychom to prokázali, bude státi za to, abychom vyvolali jistá historická fakta.

II.

Ať už Rakousko bylo anebo nebylo jenom německým nástrojem ve vyprovokování této války, zůstává stále skutečností, že válka zahájena byla brutálním útokem Rakousko-Uherska na malé Srbsko. A to nebylo ničím jiným, než vyvrcholením zásady, udržované po staletí a namířené k zničení malých národností. Anglický vědátor, Ramsay Muir, nebyl daleko od pravdy, když nedávno prohlásil, že historií Rakouska ve výtažku je stálý zápas proti uskutečnění principu národnostního.

Rakouská anebo habsburská zásada o potlačování neněmeckých národností zahájena byla před třicítiletou válkou. Původní rakouská konfederace byla volnou unií Rakouska vlastního, Čech a Uherska. Tyto národnosti viděly ve federaci silnější překážku proti hrozivé turecké výbojnosti. Centralisační zásada dynastie vedla k české revoltě v roce 1619, sesazení Ferdinanda Druhého jako krále českého a zvolení Bedřicha Falckého králem českým. Ale česká šlechta byla poražena v bitvě na Bílé Hoře v roce 1620 a od té doby režim terroru a germanisace vládl v Čechách. Současně pak Habsburkové nezákonně a násilím porušili starožitná práva Čech.

Bezohledná zásada Habsburků o vymýcení nejlepších živlů z českého národního života je nejlépe illustrována skutečností, že když westfálský mír byl uzavřen, Čechy byly o málo více než pustinou, kde žilo asi 800.000 ožebračených obyvatel, zatím co před válkou byla to prosperující země, kde nalézaly se tři milliony obyvatel. V jedné době, uprostřed Osmnáctého století, zdálo se, že český národní život byl úplně zničen. Germanisační zásada zdála se úspěšnou.

Rakousko-Uhersko nejenom že vždy bylo proti zákonným ambicím svých vlastních národností, ale snad právě pro tuto zásadu doma, jeho zahraniční zásada byla diktována tužbou potlačiti všude náběhy k osvobození poddaných národností a jejich sjednocení v národních státech. Kdokoliv bojoval pro práva kterékoliv národnosti k svobodnému vývoji stal se nepřítelem rakouského státu.

Když ve třetí části Devatenáctého století Řekové povstali proti Turkům, nalezli největšího nepřítele v rakouské vládě. Řecká neodvislost byla uznána jenom v důsledku snahy nynějších spojenců — Ruska, Francie a Anglie. — Je zajímavou skutečností, že president Monroe ve své depeši, formulující doktrinu, která nese jeho jméno, také vyslovil se pro řeckou neodvislost, tak že, když mluvíme o spojencích dneška, můžeme k nim připojiti Spojené Státy Americké.

Když v letech třicátých minulého století Belgičané povstali proti nadvládě Holanďanů, bylo to opětně Rakousko, podporované Pruskem, které bylo pohotovo potlačiti toto hnutí brannou mocí a svoboda Belgie tehdy byla hájena spojenci dneška — Anglií a Francií. Celá historie hnutí pro osvobození a sjednocení Italie je historií válek proti Rakousku. Italie děkuje za své osvobození nejenom hrdinství svých vlastních synů, ale i branné pomoci Francie a diplomatickému přispění Anglie. Po značně dlouhou dobu Rakousko bylo nepřítelem sjednocení Německa, které bylo umožněno jedině porážkou Rakouska Pruskem v roce 1866.

III.

Tyto věci musíme zdůrazniti, poněvadž je nutno pro svět, aby si uvědomil, že Rakousko bylo nejúpornějším nepřítelem svobody pro menší národnosti a následovně též trvalého míru. Rakousko je sorganisovaným násilím. Není žádné společné pásky mezi různými živly, tvořícími tuto říši, vyjímaje osoby panovníkovy a byrokracie, a v moderní době není to dostatečným k ospravedlnění existence kterýchkoliv státu. Ve skutečnosti rakouský problém je křížovým problémem války a bez jeho rozluštění válka vedena marně. Svět ve svém odsuzování pruského militarismu zapomíná, že starší než despotism Hohenzollernů je bohovláda Habsburků. Ale to nic nemění na správnosti tohoto předpokladu. Znamená to prostě více tíhy pro rakouskou fási různých otázek, kterým čelí svět. Byl by to vrchol nedůslednosti, kdyby zničeno bylo panování Hohenzollernů, ale dovoleno, aby ještě horší vláda Habsburků pokračovala.

"Dokud Německo nebude učiněno neschopným anebo svobodným, nemyslím, že mír Evropě může býti získán," pravil nedávno lord Balfour. Dokud Rakousko nebude rozděleno a Habsburkové odstraněni, pravíme my, po tak dlouho mír světa není bezpečným.

Již před tím než Hohenzollernové přišli ku své moci, Habsburkové zaměstnávali se vraždami a loupežemi po staletí. Během Šedmnáctého století v českých a alpských zemích bezohledně potlačovali jakoukoliv volnou myšlenku a pokoušeli se poněmčiti střední Evropu zavedením německého jazyka do škol v Čechách a na Moravě. Vypudili českou šlechtu do vyhnanství a poněmčili zbytky národa. Tak připravili půdu pro moderní německé záměry o utvoření střední Evropy a opanování světa.

Habsburkové nejenom dovolili, ale ve skutečnosti povzbuzovali rozdělení rakousko-uherské říše ve dvě části, z nichž v jedné neněmecké národnosti byly vydány na milost a nemilost německé menšiny, podporované Berlínem, zatím co v druhé Maďaři vládli svrchovaně, pomaďaršťujíce Slovany a Rumuny anebo pokoušejíce se z nich učiniti otroky v pravém slova smyslu a heloty jako z podružnějších národností. Je to partnerství v zločinu obrovského měřítka.

Toto partnerství zločinu nebude rozpuštěno, poněvadž Němci a Maďaři nikdy dobrovolně nevzdají se postavení privilegovaných a panujících národností v Rakousko-Uhersku. I kdyby povolili částečně a poskytli jistý stupeň autonomie nenémeckým a nemaďarským národnostem, bylo by to jenom dočasné. Jakmile došlo by k rozpuštění armád spojenců, co by tu zabrániti mohlo Němcům a Maďarům, aby nesledovali svých starých method za podpory Berlína? Má-li býti docíleno trvalého míru, Habsburkové musí jíti a Rakousko musí zmizeti ze seznamu existujících států.

Habsburská dynastie je konservativnější nežli panovnický dům Hohenzollernů. Posléze jmenovaný aspoň pokouší se pomoci hospodářskému a socialnímu vývoji německého národa různými socialními a hospodářskými zlepšeními. Ale habsburská zásada byla vždy diktována prázdnými dynastickými ambicemi, jichž výslednicí byly intriky všeho druhu vojenské i dvorní kamarily a to mělo opětně v důsledku poškození hospodářského života monarchie a ožebračení různých rakouských národností.

Jestliže Hohenzollernové bezpodmínečně jsou proti moderním demokratickým myšlenkám, nemůže býti přímo i nepřímo přijat předpoklad, že Habsburkové jsou třeba jen slabě nakloněni požadavkům demokracie.

Habsburkové jsou znalci v čachrování s konstitucí a v dělání slibů, ale ještě většími odborníky jsou v porušování svých slibů a přísah. Krátká poměrně demokratická konstituce z roku 1848 následována byla desítiletími nejhorší reakce. Mírnější režim v padesátých letech Devatenáctého století následován byl bezohledným potlačováním v letech šedesátých a systematickými pokusy o poněmčení a pomaďarštění neněmeckých a nemaďarských národností v Rakousko-Uhersku.

Během přítomné války Rakousko slibovalo reformy vždy, kdykoliv věci vyhlížely špatně na bojištích, ale jakmile se situace změnila a stala se nadějnější, vrátilo se vždy ku zločinným způsobům a methodám. Příklad toho měli jsme v minulém měsíci. Když v prvních dnech léta ruská armáda zahájila ofensivu a docílila pozoruhodných vítězství v Haliči, objevily se sliby vnitřních reforem a spravedlnosti různým národnostem. Ale později došlo k porážce Rusů. Ruská vojska odepřela bojovati a rakouský chameleon změnil barvu. Depeše z Kodaně, datovaná dne 9. srpna, sdělila s námi, že vítězství v Haliči a Bukovině odstranila závoj se slíbeného nového pořádku věcí v Rakousku a že vláda shledala, že otázky reforem nejsou tak naléhavé s ohledem na zlepšení vojenské situace.

Jinými slovy, zločinec slibuje se napraviti, když policista drží jej za límec, anebo když chystá se použiti své zbraně, ale jakmile se policista nalézá v bezpečné vzdálenosti, anebo zločinec má za to, že je v bezpečí, zahájí znovu vraždění a loupežení. Může se to zdáti drsným přirovnáním, ale přiléhá to na tento případ. Tím poskytujeme illustraci marnosti naděje, dosud existující v některých místech, že je možnou reforma Rakouska. Rakousko nemůže býti zreformováno. Je třeba rozvratu Rakouska, má-li míti svět trvalý mír.

Odstranění Hohenzollernů anebo učinění jich bezmocnými je jenom polovina práce, která se před námi nalézá. Bez Hasburků nemohlo by býti Hohenzollernů. Bez německo-maďarského Rakousko-Uherska nemohlo býti snu o německem nadvládí, nemohlo býti přítomné války.

Jestliže lidskost má míti důvěru v prohlášení spojenců, počítaje v to Spojené Státy, že zápasí za svobodu malých národností a odstranění pruského nebezpečí, spojenci musí se přidržeti svého původního programu o rozpuštění Rakousko-Uherska. Habsburkové musí býti odstraněni stejně jako Hohenzollernové. Jsme-li důslednými, pak, voláme-li, dolů s Hohenzollerny, musíme také volati, dolů s Habsburky! Je nejvyšší pošetilostí mluviti o zdemokratisování Německa bez uvědomění si, že nemůže býti demokracie docíleno bez osvobození potlačených národností Rakousko-Uherska. To je ještě více patrnější, jestliže si uvědomíme, že německý národ až doposud ukázal jenom malou touhu po svém osvobození, ale že v Rakousko-Uhersku, s výjimkou německé a maďarské menšiny, každý jiný národ nejenom žádá demokracii, ale věří, že demokracie nemůže býti docíleno bez zničení zbankrotovaného, poněmčeného a pomaďarštěného mocnářství.

IV.

A jestliže už mluvíme o trvalém míru, pak bude dobře také odhaliti jiný klam, který se stává značně všeobecným. V diplomatické taktice je možná dobře trvati na tom, že jedná se pouze o válku proti německé autokratické vládě a nikoliv proti německému lidu, ale je právě tak dobře neklamati se a náležitě si uvědomiti stanovisko německého lidu. Toto stanovisko bylo otevřeně pro válku a výbojné. Německý lid považuje se za Bohem vyvolený národ a naučil se pohlížeti na všechno neněmecké jako podružné ceny. Němec ví všechno nejlépe. "My, jiní Němci," psal Treitschke, "víme lépe než Elsasané, kde leží jejich skutečný zájem válečný. My je přivedeme k vědomí přes jejich snahy."

Toto Treitschke-ovo prohlášení je typickým německým stanoviskem ohledně jiných národností. Nerepresentuje jenom výrou jedné mysle. Před válkou se mělo za to, že německá sociální demokracie je jedním z živlů v německém národním životě, který je ochoten poskytnouti spravedlnost neněmeckým národnostem. Ale jakou je skutečnost? Protestovala kdykoliv německá sociální demokracie dostatečně energicky proti poněmčování Poláků v Poznani? Protestovala kdykoliv proti pruským zákonům, dle kterých polští majitelé pozemků v polské části německé říše byli vyvlastněni? — Ve skutečnosti německá sociální demokracie ani nepovolila dostatečný stupeň autonomie polské socialistické straně uvnitř strany a tím v praksi získala si rekord jako strana, stavící se proti svobodě potlačených národností. Neboť v mnohojazyčném státě organisace strany může býti a často je jenom zrcadlem organisace státu, jak si ji taková organisace představuje.

V roce 1912 německá sociální demokracie hlasovala pro zvýšení daní pro vojenské účely. To bylo ukázkou, co strana tato učiní při vypuknutí války a co skutečně učinila dne 4. srpna roku 1914, když hlasovala pro válečný rozpočet a neprotestovala proti útoku Německa na civilisovaný svět. A jak dlouho tomu je, co německý socialista Cunow upíral v německém socialistickém měsíčníku právo malým národnostem k existenci?

Tato otázka práv malých národností je zkušebním kamenem upřímnosti spojeneckých mocností. Byla zkouškou upřímnosti a spravedlnosti německých stran, jednotliven a institucí před válkou. A tato zkouška selhala. Německá sociální demokracie v Rakousku v theorii činila zdání, že věří v práva malých národností. Ale když jednalo se o praktické opatření, vždy hlasovali se svými otevřeně šovinistickými spolurodáky. Nedovedli otevřeně prohlásiti, že poněmčování malých národností je jim odporné. A theoretikové v rakousko-německé sociální demokracii, Bauer a Renner, oba z Vídně, přijali neslavnou theorii o assimilaci neněmeckého lidu. Všeněmci mluvili otevřeně o germanisaci; tito socialisté nazývali to assimilací. Poslednější je šetrnějším označením prvnějšího. Jaký je ve skutečnosti rozdíl mezi germanisací a asimilací. Jaký je rozdíl, v účinnosti, mezi zavražděním člověka Winchesterovou puškou anebo Coltovým revolverem?

Rakousko - němečtí socialisté podporovali válku od samotného počátku a viděli v ní příležitost k uchvácení kontroly nad celým socialistickým hnutím v Rakousku, kterou ztratili několik roků před válkou právě pro svůj šovinism. Český socialistický poslanec Haberman, který je redaktorem časopisu Nová Doba v Plzni, nedávno odhalil skutečnost, že po poslání pokryteckého ultimata Rakouskem Srbsku, čeští socialisté snažili se vejíti do styku s různými socialistickými stranami Rakouska. Zástupci různých socialistických národních skupin se shromáždili a čeští socialisté navrhli rozhovor o společných opatřeních, která měla by býti učiněna proti válce, a která bez jakékoliv pochyby měla by mocný účinek. Ale jeden z čelných německých socialistů dal úsečnou odpověď: — "Kamarádi, doba pro vyjednávání minula. Nyní je doba činu. Věříme ve vaši upřímnost. Ale nyní mluví děla. Jestliže jejich mluva a její důsledky budou vám, čeští socialisté, příznivými, pak budeme více nakloněni k vyjednávání. Jestliže ale naopak jejich mluva ukáže se méně příznivou vám, budeme méně smířlivými a pevnějšími." Jinými slovy, němečtí socialisté v Rakousku nebyli proti arbitraci brannou mocí i mezi sebou a svými socialistickými spoludruhy.

O těchto věcech mluvím proto, abych naznačil, jak těžko je možno činiti rozdíly mezi vládou a národností. Ruská revoluce i ve svých nejtemnějších dnech nebyla úplně vyhaslou. Němci nikdy nevedli revoltu ve větším měřítku. Je nutno přiznati, že existuje psychologie národa. Jsou jisté rysy, které jisté národnosti získaly. Proč Němec, jedná-li v celku, obrací se k moci síly, proč tak zbožňuje násilí? Proč jsou tyto systematické pokusy o poněmčení jiných národností? Proč německé pokusy o hospodářské pronikнuti jsou vždy provázeny ukázkou vojenské moci? Není to německým rysem? Je to daleko od důkazu povýšenosti tato obava před soutěží jiných. Je to tentýž úkaz, který vede Němce k útoku v sražených řadách a k připoutání řetězy německých vojáků ku strojovým puškám, zatím co Angličané a Francouzové neprovádějí útoky podobným způsobem. Jako jedinec Němec nemůže čeliti nepříteli. Proto uchyluje se k hromadným útokům, ku germanisaci, k násilí; pro tuto příčinu hlásá vyhlazení jiných národnostních jednotek. A to je zbabělství. A právě pro tuto příčinu sorganisované zbabělství musí býti poraženo rozhodně a úplně. Jinak svět nebude nikdy bezpečným, nejenom pro demokracii, ale též pro cokoliv jiného, co činí život cenným.

V.

Aby život učiněn byl hodným žití pro milliony a aby zajištěn byl trvalý mír, umělý stát, zvaný Rakousko-Uhersko, musí býti rozvrácen, právě tak jako musí býti odstraněny poslední zbytky tureckého pavládí v Evropě pro tutéž příčinu. Proslulá nota spojenců presidentu Wilsonovi, prohlašující se ve prospěch osvobození Čechoslováků, podepírá tento předpoklad. Presidentovo často opakované prohlášení, že žádný národ neměl by býti nucen, aby žil pod cizím panstvím, má stejný význam. A proto nemůžeme ani na okamžik věřiti, že presidentova zmínka v notě papeži, že rozdělení říší nemůže opatřiti náležitou základnu pro mír jakéhokoliv druhu, vztahuje se na Rakousko-Uhersko. To nemůže býti. Bylo by to naprosté popření principů demokracie a zásad presidenta Wilsona, několikráte zdůrazněných. Znamenalo by to nejenom, že Čechoslováci musí zůstati pod cizím panstvím, ale že Rumuni v Sedmihradsku a Bukovině musí nadále trpěti nevylíčitelnými násilnostmi maďarského režimu; že Polska nemůže býti sjednocena; že Italové v Tridentsku nemohou se spojiti se svými bratry v Italii; že otázka Elsaska a Lotrinska musí zůstati nerozluštěna.

Bylo by to ostatně i v rozporu s dřívějšími prohlášeními presidenta a tu můžeme vycházeti z předpokladu, že president měl na mysli ujistiti německý lid, že jeho národní stát zůstane neporušen. Rakousko není národním státem; není národností v politickém smyslu slova; je čistě umělým tvarem bez pevných základů. President také neměl v úmyslu zajistiti Německu kořist, získanou v minulých válkách, Elsasko a Lotrinsko a Poznaň.

Podepsání mírového protokolu nemusí znamenati mír v pravém slova smyslu. Stav válečný může existovati i bez srážky zbraní a bez krveprolití. Rakousko-Uhersko bylo scénou toho, co v důsledcích bylo vedením války, od probuzení se národního ducha. V důsledku vedení této války parlamentární život v Rakousku je nemožností, stát přiveden byl k neschopnosti a na pokraj bankrotu.

Má-li býti trvalý mír, toto nekrvavé vedení války musí býti zastaveno a toho může býti docíleno jedině vyhověním požadavků Rumunů, Italů, Čechoslováků a Jihoslovanů, kteří jsou vesměs proti-rakouští. Jenom menšina rakouského lidu, Němci a Maďaři, chtějí zachování Rakouska a ti jenom tehdy, budeli jim možno ubohovati si nadvládí.

Mluvě za Čechoslováky — a doufám, že to nebude považováno za domýšlivé — musím prohlásiti, že nikdy dobrovolně nepodvolí se rakouské svrchovanosti a habsburské vládě. Česko-slovenský lid přeje si úplné a naprosté neodvislosti a neustane ve svém vedení války proti domu habsburskému v Rakousku, dokud jeho ideál, naprostá neodvislost, nebude splněn. To je stanovisko celého národa, jak nejlépe je patrno z nedávných prohlášení v říšském parlamentě, z prohlášení českých spisovatelů a umělců a opakovaných prohlášení českých dělníků. Trvalý mír je možností jenom tehdy, když národnosti budou uspokojeny ve svých zákonných požadavcích.

Skupina válečných vůdců ve Francii